

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Затверджено на засіданні кафедри
економіки та оцінки майна підприємств.
Протокол № 10 від 29.01.2016 р.

Програма
навчальної дисципліни
«ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА БІЗНЕС-КУЛЬТУРА»
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання

Укладачі: д.е.н., професор, Васильєв О. В.
к.е.н., доцент, Сердюков К. Г.

Відповідальний за випуск
зав. каф. Васильєв О. В.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

1. Вступ

Ринкова економіка передбачає становлення і розвиток підприємств різних організаційно-правових форм різних видів власності. Підприємництво, як одна з форм соціально-економічних відносин, сприяє підвищенню матеріального і духовного потенціалу суспільства, створює основу для практичної реалізації здібностей і талантів кожного індивідуума. Підприємництво відрізняється свободою у виборі напрямів та методів діяльності, самостійністю у прийнятті рішень.

Метою викладання навчальної дисципліни "Підприємництво та бізнес-культура" є формування системи базових знань щодо підприємницької діяльності, розуміння концептуальних засад функціонування підприємств різних форм власності, набуття вмінь обґрунтування творення власного бізнесу.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

ознайомлення студентів з основними категоріями підприємницької діяльності;

придбання теоретичних знань і практичних навичок щодо порядку створення та ліквідації підприємств різних форм власності;

застосування на практиці знань щодо формування відносин із зовнішнім середовищем;

обґрунтування використання різних джерел фінансування підприємств;

набуття вміння аналізувати процеси, що відбуваються у сфері підприємницької діяльності;

розвиток дослідницьких та організаторських здібностей у студентів у процесі підготовки організаційних проектів у підприємницькій діяльності та їх реалізації;

придбання знань щодо бізнес-культури підприємництва.

Об'єктом навчальної дисципліни є економічна система та процеси, що відбивають різні аспекти прийняття господарських рішень.

Предметом навчальної дисципліни є особливості та закономірності створення функціонування та розвитку підприємств в різних сферах підприємницької діяльності.

Пререквізити: вивчення даної навчальної дисципліни студент

розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни, як: "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Економіка підприємства", "Менеджмент", "Економічний аналіз", "Економічне управління підприємством".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

предмет, завдання і зміст дисципліни;

теоретико-методологічні засади організації підприємницької діяльності;

передумови підприємництва та елементи підприємницького середовища;

правову базу підприємництва;

види підприємств та організаційно-правові форми підприємництва;

технологію створення власної справи;

принципи та особливості бізнес-планування підприємницької діяльності;

ризики підприємницької діяльності.

вміти:

аналізувати стан бізнес-середовища;

складати бізнес-план;

складати положення про відділи та служби підприємств виробничої сфери;

визначати переваги і недоліки придбання існуючого бізнесу;

визначати переваги і недоліки створення нового підприємства;

спілкуватися з партнерами, клієнтами і конкурентами.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

**Професійна компетентність, яка отримується студентами після
вивчення навчальної дисципліни**

Назва компетентності	Складові компетентності
Формувати, аналізувати та здійснювати обґрунтовані рішення в умовах нестабільної економічної ситуації	Визначити повний процес діяльності підприємства
	Формувати бізнес-ідеї як один з найважливіших етапів у створенні власної справи
	Формувати бізнес-план як механізм керування підприємством та засіб необхідного зовнішнього фінансування для започаткування нового або поліпшення діючого бізнесу
	Наявність в країні законів та нормативних актів, що регулюють підприємницьку діяльність
	Формувати категорійний апарат щодо понять, ознак та видів суб'єктів господарських правовідносин
	Визначати основи державного регулювання бізнес-середовища. Ідентифікувати положення системи взаємовідносин держава – бізнес
	Визначити комерційний розрахунок в організації фінансів підприємств
	Формувати категорійний апарат щодо положень оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності
	Визначати оптимальну послідовність етапів припинення підприємницької діяльності/ліквідації суб'єкта господарської діяльності
	Визначити значення, сутність та поняття бізнес-культури.

Таблиця 2

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
"Підприємництво та бізнес-культура"
за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет і завдання навчальної дисципліни. Поняття і сутність підприємництва. Практична значущість предмета					
Отримання уявлення про весь процес діяльності підприємця	Теоретичні та практичні засади вміння організувати власну справу (підприємство) та успішно здійснювати функції, пов'язані з її веденням	Знання принципів і методів організації ділового циклу, процесу професійної діяльності підприємця. Знання теоретичних засад складання установчих документів, обґрунтування вибору організаційно-правової форми підприємництва, розрахунків початкового капіталу, орендної плати, розподілу прибутку, розробки правил професійної етики	Вміння розробки послідовності створення підприємства, аналізу підприємницького середовища, функцій підприємництва, врахування вимог та обмежень законодавства щодо підприємницької діяльності	Представлення підприємництва як науки про закони, які управляють, з одного боку, стосунками економічної власності між різними суб'єктами підприємницької діяльності і найманими працівниками, а також діями підприємців в процесі вибору ресурсів для виробництва, обміну, розподілу і споживання товарів та послуг	Ідентифікувати типології підприємництва, закономірностей та передових формам організації підприємницьких структур
Тема 2. Аналіз мотивів бізнес - діяльності. Пошук і визначення підприємницької ідеї					
Вибір бізнес-ідеї як один з найважливіших етапів у створенні власної справи	Засади необхідності економічного обґрунтування нових бізнес-ідей	Знання зовнішніх чинників, які впливають на підприємницьку діяльність; чинного законодавства, форм та засобів економічної політики, конкуренції з боку іноземних товаровиробників	Вміння аналізувати та оцінювати зовнішні чинники, які впливають на підприємницьку діяльність, чинне законодавство, форми та засоби економічної політики, конкуренції з боку іноземних товаровиробників	Проведення порівняльного аналізу декількох можливих для реалізації ідей, а також аналізу та оцінки достатності умов і наявності технічних можливостей для реалізації ідей	Помилковий вибір бізнес-ідеї може призвести, до втрати часу і грошей суб'єкта підприємницької діяльності, що можуть бути вкладені у розвиток підприємництва

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Бізнес-планування у підприємницькій діяльності					
Бізнес-план як важель управління підприємством та засіб необхідного зовнішнього фінансування для започаткування нового або поліпшення діючого бізнесу	Визначення поняття "бізнес-планування" та його основних етапів та принципів	Знання основних етапів складання бізнес-плану	Побудова бізнес-плану в якості програми підприємницької діяльності	Презентація бізнес-плану	Самостійно чітке розрахування ефективності використання ресурсів у процесі роботи фірми
Тема 4. Об'єктивні та суб'єктивні передумови підприємницької діяльності					
Наявність в країні законів та нормативних актів, що регулюють підприємницьку діяльність	Надання оцінки сучасного стану та тенденцій змін щодо елементів підприємницького середовища	Знання процесу отримання фінансових, матеріальних ресурсів, працівників, послуг, інформації та реалізації іншим суб'єктам власної продукції	Вміння з'ясовувати параметри елементів підприємницького середовища	Основні етапи та стадії прийняття рішень. Характер та умови прийняття рішень.	Усвідомлення того, що практичне функціонування суб'єктів підприємництва на ефективному рівні можливе лише за наявності певної ситуації - відповідного підприємницького середовища
Тема 5. Практика організації бізнесу. Види суб'єктів господарської діяльності					
Формування категорійного апарату щодо понять, ознак та видів суб'єктів господарських правовідносин	Сутність обґрунтування господарських рішень. Чинники, що впливають на вибір правової форми суб'єкта господарювання	Знання основ правового статусу суб'єктів господарювання	Розрізняти особливості правового статусу суб'єктів організаційно-господарських повноважень	Формування та аналіз правового становища суб'єктів внутрішньогосподарських відносин	Обрання ефективною та доцільною організаційно-правової форми суб'єкта підприємницької діяльності

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Держава і бізнес. Система взаємин.					
Визначати основи державного регулювання бізнес-середовища. Ідентифікувати положення системи взаємовідносин держава – бізнес	Принципові положення взаємовідносин держава – бізнес. Сутність законодавчої бази у сфері державного регулювання підприємницької діяльності	Знання системи взаємин між державою та суб'єктами бізнес-процесів. Знання принципів державного регулювання підприємницької діяльності	Застосовувати окремі законодавчі положення до конкретної ситуації у сфері ведення бізнесу	Ефективно формувати модель комунікаційної стратегії щодо взаємовідносин держави і бізнесу	Відповідальність за точність і коректність тлумачення положень законодавчих актів держави
Тема 7. Організаційно-правова структура і фінанси підприємства					
Визначення комерційного розрахунку в організації фінансів підприємств	Сутність та значущість критеріїв оптимального вибору моделі використання та контролю за фінансами підприємства	Знання форм, методів, способів формування та використання ресурсів	Вміння вибору та обґрунтування методів контролю за оборотом ресурсів у структурі діяльності підприємства	Оцінка початкових витрат, а також суми, необхідної для капіталовкладень і фінансування підприємницької діяльності	Необхідність дотримання принципів саморегулювання, самоокупності та самофінансування
Тема 8. Оподаткування підприємницької діяльності					
Формування категорійного апарату щодо положень оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності	Сутність застосування систем оподаткування підприємницької діяльності	Знання основних систем оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності	Проводити аналіз доцільності використання кожної з систем оподаткування підприємницької діяльності	Визначення системи оподаткування Податкового Кодексу України	Чітке знання податкових норм згідно податкового законодавства України

Закінчення табл.2

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Припинення підприємницької діяльності. Ліквідація суб'єкта господарської діяльності.					
Визначати оптимальну послідовність етапів припинення підприємницької діяльності/ліквідації суб'єкта господарської діяльності	Теоретичний аспект процесу припинення підприємницької діяльності/ліквідації суб'єкта господарської діяльності	Знання основних законодавчих актів, що регулюють процес припинення підприємницької діяльності/ліквідації суб'єкта господарської діяльності	Вміння побудови алгоритму процесу припинення підприємницької діяльності/ліквідації суб'єкта господарської діяльності	Оцінка та прогнозування доцільності припинення підприємницької діяльності/ліквідації суб'єкта господарської діяльності	Приймати ефективні управлінські рішення в процесі припинення підприємницької діяльності/ліквідації суб'єкта господарської діяльності
Тема 10. Поняття та значення бізнес-культури.					
Визначити значення, сутність та поняття бізнес – культури.	Теоретичний аспект бізнес-культури, закордонний досвід ділової культури.	Знання основних понять бізнес - культури	Вміння застосовувати набуті знання у діловий переговорах.	Ефективне використання набутих знань та вмінь, щодо ведення переговорів.	Приймати ефективні рішення в процесі ведення бізнесу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні аспекти ведення підприємницької діяльності

Тема 1. Предмет і завдання курсу. Поняття і сутність підприємництва. Практична значущість предмета.

1.1. Виникнення та еволюція дефініцій «підприємництво», «підприємство», «підприємець».

Класичні концепції підприємництва (представники А. Сміт, Д. Рікардо, Ж.-Б. Сей, С. Мілль, А. Маршалл, И. Шумпетер, П. Друкер та ін.) розглядали підприємця як власника, який для відкриття власного діла іде на ризик і завжди розраховує одержати дохід. Так, А. Сміт зазначав, що підприємець - власник, який іде на економічний ризик заради реалізації комерційної ідеї і одержання прибутку. У Ж.-Б. Сея підприємець - економічний агент, який комбінує фактори виробництва, Й. Шумпетер характеризував підприємця як новатора, який розробляє нові технології. П. Друкер розглядав підприємця як людину, що використовує нову можливість з максимальною вигодою. Сучасні концепції підприємництва визначають підприємця як власника, який іде на економічний ризик заради реалізації новаторських ідей та одержання прибутку, самостійно організовує і планує господарську діяльність, розпоряджається кінцевими результатами.

1.2. Співвідношення категорій «підприємництво», «підприємство», «підприємець».

Названі концепції вказують широкий діапазон визначення підприємництва. Так, в сучасній економічній літературі знаходимо таке визначення: "підприємництво - це самостійна, ініціативна господарська діяльність громадян, що спрямована на отримання прибутку (доходу) і здійснюється від свого імені на власний ризик та під свою особисту майнову відповідальність чи юридичної особи - підприємства (організації*). У Господарському кодексі України подане таке визначення

підприємництва: "Підприємництво — це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку" (стаття 42).

1.3. Принципи та функції підприємництва. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності.

Підприємницька діяльність здійснюється певними суб'єктами від їхнього імені та під їхню майнову відповідальність. Суб'єктами підприємницької діяльності можуть бути громадяни нашої держави, інших держав, які не обмежені законом у правоздатності, юридичні особи всіх форм власності. Успішне підприємництво значною мірою залежить від вибору прийнятного для кожного з його суб'єктів виду і форми діяльності. Розуміння їх суті, змісту діяльності має неабияке значення для організації власної справи, бо від вибору виду та форми діяльності майбутньої фірми багато в чому залежать її життєздатність, становище в ринковому середовищі, перспективи подальшого соціально-економічного розвитку.

1.4. Місце підприємництва в суспільстві.

Підприємництво дозволяється в будь-якій галузі національної економіки, якщо така діяльність не заборонена законом. Основними сферами підприємництва є виробництво продукції і надання послуг, торгівля і посередництво. У визначенні видів підприємництва можна керуватися відповідними ознаками, які дають змогу привести всю їх різноманітність до певної системи. З урахуванням сфери функціонування підприємництво як організація корисної виробничої діяльності, спрямованої на виробництво товарів, надання послуг, виконання робіт, поділяється на такі види: виробниче, комерційне, фінансове, посередницьке, страхове.

Тема 2. Аналіз мотивів бізнес - діяльності. Пошук і визначення підприємницької ідеї

2.1. Вибір ідеї та визначення раціональної стартової стратегії.

Сутність використання товарного ринку як джерела ідей зводиться до виявлення існуючого на ринку дефіциту і прибутковості зусиль по

можливій ліквідації такого дефіциту. Звичайно до цього джерела вдаються підприємці-початківці, які мають малий досвід. Досвідчений підприємець теж аналізує товарний ринок, але звичайно має інші (глибші) цілі.

Тема 3. Бізнес-планування у підприємницькій діяльності

3.1. Зміст та види планування. Принципи та методи планування діяльності підприємства.

На основі прогнозів підприємство має визначити конкретні завдання для досягнення розроблених орієнтирів, тобто розробити певну програму дій з розподілом за періодами і конкретизацію за підрозділами і виконавцями, тобто вдатися до реалізації основної функції управління - планування. Стратегія розвитку підприємства має перетворюватися в конкретні дії підприємства. Це здійснюється шляхом розробки планів та бюджетів. Прогноз дає змогу характеризувати кількісно майбутній стан підприємства, проте має імовірнісний характер. На відміну від нього план визначає конкретну мету і передбачає детальні події розвитку підприємства. План - це однозначне рішення. Прогноз за самою своєю природою має альтернативний, варіантний зміст. Прогнозування становить дослідницьку базу планування.

3.2. Джерела інформації для здійснення планування. Система планових показників. Форма, зміст та технологія розробки бізнес-плану підприємницької одиниці.

Найважливішим кроком при започаткуванні нового підприємства або розширенні діючого є складання бізнес-плану. Такий план має відображати завдання підприємства, як коротко-, так і довгострокові, містити опис продуктів або послуг, що мають вироблятися, характеристики вірогідної кон'юнктури ринку цих продуктів, інформацію про ресурси та засоби, які залучатимуться в процесі діяльності підприємства для досягнення певної мети. Бізнес-план - це письмовий документ, який складається теперішнім або майбутнім власником (менеджером, керівником) підприємства, і містить детальне викладення основ бізнесу, види продукції або послуг, коло споживачів і конкурентів, тип виробництва і системи збуту продукції, а також систему менеджменту, фінансування та інших значущих аспектів діяльності

існуючого або майбутнього підприємства. Бізнес-план підприємства - це документ, в якому викладено суть, напрямки і способи реалізації конкретної підприємницької ідеї, охарактеризовано ринкові, виробничі, організаційні та фінансові аспекти майбутнього бізнесу, а також можливості управління ним.

3.3. Розробка окремих розділів бізнес-плану.

Бізнес-план є інструментом стратегічного планування і основою поточного планування діяльності підприємства та має чітку структуру (назва підприємства, місцезнаходження, короткий огляд бізнес-плану з викладенням його ключових аспектів і показників, повний опис майбутньої продукції, характеристика конкурентного ринкового середовища, стратегія маркетингу)

Тема 4. Об'єктивні та суб'єктивні передумови підприємницької діяльності

4.1 Правові передумови підприємництва

Правові передумови підприємництва ґрунтуються на законодавстві і нормативних актах, розроблених у країні. Останні мають визначити для усіх учасників ринкових відносин однакові "правила гри", тобто надати однакові права і повну економічну свободу, не допускати втручання органів державного управління в господарську діяльність будь-якого суб'єкта за винятком законодавче обумовлених випадків. Отже, підприємці можуть діяти самостійно, вільно в межах закону.

4.2. Економічні передумови підприємництва

Економічні передумови підприємництва полягають у тому, щоб у суспільстві функціонували багато суб'єктні власники. Це сприятиме свободі підприємницької діяльності, можливості на свій страх і ризик приймати рішення стосовно використання майна, продукції, прибутків, вибору господарських контрагентів. Одним із шляхів створення економічних передумов є роздержавлення і приватизація власності, демонополізація господарської діяльності.

4.3. Політичні передумови підприємництва

Політичні передумови підприємництва полягають у забезпеченні в країні сприятливого політичного клімату для підприємництва. Така політика має надати усім господарюючим суб'єктам гарантії збереження

їхньої власності, виключення можливостей націоналізації, експропріації. Владні структури мають захищати всі види власності, у тому числі інтелектуальну (винаходи, новаторство, нові методи організації), а також дбати про сприятливий підприємницький клімат завдяки відповідній податковій, кредитній, митній та іншій політиці.

4.4. Психологічні передумови підприємництва

Психологічні передумови підприємництва полягають у позитивній суспільній думці стосовно підприємницької діяльності, відсутність їх стримує розвиток даного процесу.

Тема 5. Практика організації бізнесу. Види суб'єктів господарської діяльності

5.1. Формування статутного фонду та порядок створення нового підприємства.

При складанні статуту потрібно звернути особливу увагу на фірмову назву підприємства та його юридичний статус. Фірмова назва є візиткою підприємства. Необхідно уникати повторення назв уже зареєстрованих фірм, оскільки однакова назва може внести плутанину, а в деяких випадках навіть зашкодити іміджу нової фірми.

5.2. Підготовка засновницьких документів.

Статут підприємства приймається та затверджується загальними зборами засновників. Затверджений статут зшивається нитками та завіряється державним нотаріусом і в комплекті з іншими документами передається до органу державної реєстрації.

5.3. Основні види підприємств та їх організаційні форми. Основні види підприємницької діяльності.

Правові умови здійснення підприємницької діяльності, встановлені державою, вимагають державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності, підтверджуючої визнання державою законності входження суб'єкта в сферу підприємництва.

5.4. Об'єднання підприємств: асоціація, корпорація, холдинг, консорціум, концерн.

Світовий і вітчизняний досвід господарювання свідчить, що в умовах ринкової економіки підприємства можуть на добровільних засадах об'єднувати свою господарську діяльність, тобто утворювати

об'єднання підприємств.

Тема 6. Держава і бізнес. Система взаємин.

6.1. Роль держави в процесі становлення підприємницького середовища в Україні.

В Україні роль підприємництва є винятково актуальною. Розвиток мережі підприємницьких структур і передусім малих і середніх підприємств сприяє вирішенню гострих для економіки України проблем переходу до ринку. Однак становлення підприємницького сектору натрапляє на серйозні труднощі, пов'язані з формуванням сприятливого макроекономічного середовища.

6.2. Механізм державного регулювання підприємництва.

Механізми державного регулювання підприємницької діяльності - це система заходів, розроблених державою, з урахуванням вимог ринку та інтересів суб'єктів підприємництва. До цієї системи входять правовий та фінансовий механізм, механізми стимулювання, підтримки, сприяння, контролю.

6.3. Фінансові важелі державної політики розвитку підприємництва.

Усі фінансові важелі держави мають бути спрямовані не тільки на безпосереднє збільшення фінансових можливостей суб'єктів підприємництва, а й на стимулювання останніх з урахуванням загальнонаціональних цілей та пріоритетів економічного зростання.

Тема 7. Організаційно-правова структура і фінанси підприємства

7.1. Сутність та природа невизначеності.

Сутність поняття "невизначеність". Джерела невизначеності. Ієрархія видів невизначеності. Поверхнева та глибинна невизначеність. Класифікація причин виникнення невизначеності. Шляхи зниження невизначеності.

7.2. Методи опису невизначеності.

Імовірний метод опису невизначеності. Сутність нечіткого методу опису невизначеності. Формалізоване подання функції нечіткої множини. Графічне зображення функції належності нечіткого числа. Принципова

відмінність теорії нечіткої множини від теорії ймовірностей. Основний зміст інтервального методу опису невизначеності. Переваги та недоліки інтервального методу.

7.3. Характеристика ризику. *Ризик як економічна категорія. Причини виникнення ризику. Функції ризику. Класифікація підприємницьких ризиків.*

Основні підходи до тлумачення поняття "ризик". Суб'єктивно-об'єктивна природа ризику. Положення суб'єктивної теорії ризику. Об'єкт та Суб'єкт ризику. Зовнішні та внутрішні джерела ризику.

Принципові ознаки ризику як економічної категорії. Основна мета теорії ризику. Сутність підприємницького ризику. Система постулатів підприємницького ризику.

Зовнішні чинники виникнення ризику: фактори прямого та непрямого впливу. Внутрішні чинники виникнення ризику. Конструктивний та деструктивний характер регулятивної функції ризику. Історично-генетичний та соціально-правовий аспекти захисної функції ризику. Характерні властивості ризику.

Види ризиків: за сферою виникнення (зовнішні та внутрішні); за тривалістю (короткострокові та постійні); за ступенем правомірності (виправдані, тобто правомірні, і не виправдані, тобто неправомірні); за часом виникнення (ретроспективні, поточні й перспективні); за факторами виникнення (політичні, економічні); за характером обліку (зовнішні, внутрішні); за характером наслідків (чисті, спекулятивні); за сферою підприємницької діяльності (виробничі, комерційні, фінансові, інвестиційні, страхові); пов'язані з виробничою діяльністю (організаційні, ринкові, кредитні, юридичні, техніко-виробничі).

Тема 8. Оподаткування підприємницької діяльності.

8.1. Система оподаткування підприємницької діяльності.

Система оподаткування - продукт закономірного результату економічного розвитку суспільства. Вона втілює складне утворення законодавчих і нормативних актів, які регулюють взаємовідносини між державою та підприємцем.

8.2. Основні види податків.

Законодавча база визначає принципи побудови системи оподаткування, диференціює податки: податок на додану вартість, акцизний збір, податок на прибуток підприємств, цільові (спеціальні

податки тощо.

Тема 9. Припинення підприємницької діяльності. Ліквідація суб'єкта господарської діяльності.

9.1. Добровільне припинення підприємницької діяльності.

Добровільним вважається таке припинення підприємницької діяльності, яке здійснюється з ініціативи самого суб'єкта підприємництва, його власника (власників чи уповноважених ними органів).

9.2. Юридичні підстави добровільного припинення підприємницької діяльності

Юридичними підставами добровільного припинення підприємницької діяльності є: рішення власника (власників чи уповноважених ними органів), інших осіб — засновників суб'єкта підприємництва чи їх правонаступників — про припинення підприємницької діяльності; досягнення мети, задля якої було засновано підприємницьку діяльність; закінчення терміну, на який засновувалася підприємницька діяльність; визнання суб'єкта підприємництва банкрутом за його заявою.

9.3. Примусове припинення підприємницької діяльності

Примусове припинення підприємницької діяльності здійснюється з ініціативи інших осіб: суду, органів держави, що здійснюють контроль за провадженням підприємницької діяльності, кредиторів суб'єкта підприємництва тощо. Юридичними підставами примусового припинення підприємницької діяльності є визнання недійсним запису про проведення державної реєстрації через порушення закону, допущені при створенні юридичної особи, які не можна усунути; провадження суб'єктом підприємництва діяльності, що суперечить установчим документам, або такої, що заборонена законом; невідповідність мінімального розміру статутного фонду юридичної особи вимогам закону; неподання протягом року до органів державної податкової служби податкових декларацій, документів фінансової звітності відповідно до закону; наявність в Єдиному державному реєстрі запису про відсутність юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням; визнання суб'єкта підприємництва банкрутом за заявою кредиторів; зловживання суб'єктом підприємництва своїм монопольним становищем чи інші порушення законодавства

України тощо.

Тема 10. Поняття та значення бізнес-культури.

10.1. Поняття культури, бізнес-культури та культури підприємництва.

Культура може розглядатись як початкове підґрунтя будь-яких суспільних і, зокрема, бізнес-процесів. При цьому необхідне відображення культурного чинника на всіх рівнях його застосування. Культура – це об'єктивна категорія, що є першоджерелом розвитку етичних, естетичних, історичних, соціальних, економічних та інших сфер існування людства.

10.2. Історія виникнення та формування культури підприємницьких організацій.

Культура підприємницької діяльності – сукупність прогресивних гуманістичних матеріально – духовних досягнень в управлінні виробничими процесами та економічними відносинами між людьми. Господарська діяльність підприємця, фірми має здійснюватись відповідно до етичних, духовних критеріїв поведінки культурного середовища.

10.3. Поняття та особливості корпоративної культури.

Корпоративна культура – це набір переконань, цінностей і засвоєних способів вирішення реальних проблем, що сформувався за час життя організації і має тенденцію прояву в різних матеріальних формах і в поведінці членів організації.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні аспекти ведення підприємницької діяльності	
<i>Тема 1.</i> Предмет і завдання курсу. Поняття і сутність підприємництва. Практична значущість предмета	<i>Тема семінарського заняття "Особливості розвитку підприємництва":</i> 1. Виникнення та еволюція дефініцій «підприємництво», «підприємство», «підприємець». 2. Співвідношення категорій «підприємництво», «підприємство», «підприємець». 3. Принципи та функції підприємництва. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності. 4. Місце підприємництва в суспільстві.
<i>Тема 4.</i> Об'єктивні та суб'єктивні передумови підприємницької діяльності	<i>Тема семінарського заняття "Особливості підприємницької діяльності":</i> 1. Правові передумови підприємництва. 2. Економічні передумови підприємництва. 3. Політичні передумови підприємництва. 4. Психологічні передумови підприємництва. 5. Історії успіху видатних підприємців минулого та сучасного. 6. Сутність та психологічні складові підприємницького успіху. 7. Бізнес - освіта і сучасні вимоги до неї.
<i>Тема 6.</i> Держава і бізнес. Система взаємин.	<i>Тема семінарського заняття "Особливості взаємин держави та бізнесу":</i> 1. Роль держави в процесі становлення підприємницького середовища в Україні. 2. Механізм державного регулювання підприємництва. 3. Фінансові важелі державної політики розвитку підприємництва.
<i>Тема 9.</i> Припинення підприємницької діяльності. Ліквідація суб'єкта господарської діяльності.	<i>Тема семінарського заняття "Припинення підприємницької діяльності":</i> 1. Добровільне припинення підприємницької діяльності. 2. Юридичні підстави добровільного припинення підприємницької діяльності. 3. Примусове припинення підприємницької діяльності.
<i>Тема 10.</i> Поняття та значення бізнес-культури.	<i>Тема семінарського заняття "Ділова та професійна етика":</i> 1. Зовнішній вигляд та мовна культура ділової розмови. 2. Субординація в ділових відносинах та моделі ділового спілкування 3. Організація ділових контактів 4. Невербальні засоби ділового статусу 5. Діловий протокол. Ділові подарунки.

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
1	2
<i>Змістовий модуль 1.</i> Теоретичні та практичні аспекти ведення підприємницької діяльності	<i>Завдання 1.</i> Формування статутного фонду та порядок створення нового підприємства.
	<i>Завдання 2.</i> Підготовка засновницьких документів.
	<i>Завдання 3.</i> Фінансові ризики
	<i>Завдання 4.</i> Вибір системи оподаткування на етапі реєстрації підприємства

5. Теми лабораторних занять

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача особисто проводить імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни. У ході лабораторних робіт студент набуває професійних компетентностей та практичних навичок роботи з комп'ютерним обладнанням відповідними програмними продуктами. За результатами виконання завдання на лабораторному занятті студенти

оформляють індивідуальні звіти про його виконання та захищають ці звіти перед викладачем (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Перелік тем лабораторних занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні аспекти ведення підприємницької діяльності	
<i>Тема 2. Аналіз мотивів бізнес - діяльності. Пошук і визначення підприємницької ідеї</i>	<i>Завдання 5. Методи пошук бізнес-ідеї</i>
<i>Тема 3. Бізнес - планування у підприємницькій діяльності</i>	<i>Завдання 6. Презентація бізнес - плану</i>

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	3
Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні аспекти ведення підприємницької діяльності		
<i>Тема 1. Предмет і завдання курсу. Поняття і сутність підприємництва. Практична значущість предмета</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Поняття і сутність підприємництва"	Презентація результатів

1	2	3
Тема 2. Аналіз мотивів бізнес - діяльності. Пошук і визначення підприємницької ідеї	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 1 і 2. Виконання індивідуального завдання "Методи пошуку бізнес - ідеї"	Захист індивідуального завдання
Тема 3. Бізнес-планування у підприємницькій діяльності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи. Виконання <i>групових завдань</i> "Презентація бізнес - плану"	Письмова контрольна робота за темами 1 і 2. Захист індивідуального завдання
Тема 4. Об'єктивні та суб'єктивні передумови підприємницької діяльності	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою.	Презентація результатів
Тема 5. Практика організації бізнесу. Види суб'єктів господарської діяльності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання індивідуального завдання "Основні організаційно - правові форми підприємництва".	Захист індивідуального завдання
Тема 6. Держава і бізнес. Система взаємин.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до семінарського заняття, підготовка до <i>тестування</i> .	Презентація результатів
Тема 7. Організаційно-правова структура і фінанси підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Захист індивідуального завдання
Тема 8. Оподаткування підприємницької діяльності	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Презентація результатів
Тема 9. Припинення підприємницької діяльності. Ліквідація суб'єкта господарської діяльності.	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка презентації ІНДЗ	
Тема 10. Поняття та значення бізнес-культури.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Ділова та професійна етика"	Презентація результатів

6.1. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) студента є вибіркоvim видом позааудиторної самостійної роботи студента та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового екзамену з даної навчальної дисципліни. Виконання ІНДЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

Теми ІНДЗ:

1. Роль підприємництва в Україні та за її межами
2. Особливості розвитку підприємницької діяльності в Україні.
3. Основні організаційно-правові форми підприємництва.
4. Особливості діяльності малого, середнього та великого підприємництва.
5. Приватне підприємництво.
6. Акціонерні товариства (особливості, роль, стан в Україні).
7. Товариства з обмеженою відповідальністю.
8. Товариства з додатковою відповідальністю.
9. Повні суспільства.
10. Командитні товариства.
11. Асоціації.
12. Трести
13. Фінансово-промислові групи.
14. Лізингові компанії.
15. Консалтингові компанії.
16. Злиття і поглинання в підприємстві.
17. Державна політика підтримки підприємництва в Україні.
18. Інвестиції в український бізнес.
19. Інновації в підприємстві.
20. Значення партнерства в підприємстві.
21. Бізнес-план.
22. Жінки-підприємці.
23. Етика в бізнесі.

24. Стили ведення бізнесу.
25. Складові елементи культури підприємництва
26. Зовнішній вигляд і манери підприємця
27. Ділові бесіди
28. Особливості венчурного фінансування в Україні
29. Системи оподаткування для підприємств
30. Сутність культури мовлення підприємця

7. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 7.1 і 7.2).

Таблиця 7.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Предмет і завдання курсу. Поняття і сутність підприємництва. Практична значущість предмета	Тренінг: Визначення необхідних якостей підприємця та критеріїв успішного бізнесу. Мозкова атака щодо визначення можливих цілей організацій. Робота в малих групах: побудова схеми впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на поліграфічне підприємство.
<i>Тема 2.</i> Аналіз мотивів бізнес - діяльності. Пошук і визначення підприємницької ідеї	Семінар - дискусія на тему: "Формування підприємницької ідеї".

Закінчення табл. 7.1

1	2
Тема 3. Бізнес-планування у підприємницькій діяльності	Лекція проблемного характеру з питання "Ефективне бізнес - планування ", робота в малих групах, презентація результатів
Тема 4. Об'єктивні та суб'єктивні передумови підприємницької діяльності	Міні-лекція з питання "Основні передумови підприємницької діяльності", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 5. Практика організації бізнесу. Види суб'єктів господарської діяльності	Лекція проблемного характеру з питання "Проблеми у організації власного бізнесу", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 6. Держава і бізнес. Система взаємин.	Лекція проблемного характеру з питання "Взаємовідносини держави та власника бізнесу"
Тема 7. Організаційно-правова структура і фінанси підприємства	Міні-лекція з питання "Фінанси підприємства", банки візуального супроводу
Тема 8. Оподаткування підприємницької діяльності	Міні-лекція з питання "Види оподаткування", банки візуального супроводу
Тема 9. Припинення підприємницької діяльності. Ліквідація суб'єкта господарської діяльності.	Лекція проблемного характеру з питання "Причини припинення підприємницької діяльності", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 10. Поняття та значення бізнес-культури.	Семінар - дискусія на тему: "Ділова та професійна етика".

Таблиця 7.2

**Використання методик активізації процесу навчання
(семінарські та практичні заняття)**

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Тема 1. Предмет і завдання курсу. Поняття і сутність підприємництва. Практична значущість предмета	Семінарське заняття. Тема: "Особливості розвитку підприємництва"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 2. Аналіз мотивів бізнес - діяльності. Пошук і визначення підприємницької ідеї	Завдання 5. Методи пошук бізнес-ідеї	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі

1	2	3
Тема 3. Бізнес-планування у підприємницькій діяльності	Завдання 6. Презентація бізнес - плану	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
Тема 6. Держава і бізнес. Система взаємин.	Семінарське заняття. Тема: "Особливості взаємин держави та бізнесу"	Семінари-дискусії, презентації
Тема 8. Оподаткування підприємницької діяльності	Завдання 4. Вибір системи оподаткування на етапі реєстрації підприємства	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, комп'ютерна симуляція, метод сценаріїв, презентації

8. Рекомендована література

8.1. Основна

1. Безгін, К.С. Управління процесом створення цінності на підприємстві: людський фактор [Текст] : монографія / Донецьк. нац. ун-т. – Донецьк : Ноулідж, 2011. – 322 с.

2. Культура предпринимательства : учебн. пособ. – СПб. : Изд. "Питер", 2012. – 176 с.

3. Кирхлер Э. Принятие решений в организациях. Психология труда и организационная психология / Э. Кирхлер, А. Шрот ; пер. с нем. – Х. : Изд. Гуманитарный центр, 2009, – 160 с.

4. Бочуля, Т. В. Інновативний розвиток обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством [Текст] : монографія. – Х. : ІНЖЕК, 2015. – 400 с.